

Ing. Jan Kopecký – ministr techniky.

VĚRA SLAVÍKOVÁ

Ing. Jan Kopecký – poslanec a ministr techniky

Úvod

Výběr tématu této práce byl ovlivněn snahou o zmapování významných osobností regionu Podorlicka. **Zpracování osudu Jana Kopeckého se nabízelo svou významností (ministr techniky) i svou neprobádaností (nepřízeň minulého režimu).**

Posledně jmenovaná vlastnost má všechny výhody i nevýhody staty „*tabula rasa*“. Literatura se totiž k osobě Jana Kopeckého chová skoupě. Něco víc než pouhé jméno je možné se dočíst snad jen v publikacích *Naši ministři* (NESNÍDAL 1970), *Cesta ČSL od osvobození* (ANDRŠ – TULEŠKOV 1992) a *Československo, můj osud* (DRTINA 1992). Komunistická literatura se k němu nevyjadřovala, zaznamenala jen jeho jméno (s poznámkou, že něvěděl o demisi) anebo ani to ne. Jméno odstupujícího ministra techniky postrádají paradoxně i práce, které jsou věnovány právě krizovému období února (viz např. ZACHOVAL 1987).

Z oficiálních pramenů se dá nejvíce čerpat z tisku. Byly excerptovány hlavně Lidová demokracie, Národní obroda, Osvobozený našinec, Obzor, Vývoj, Na stráží lidu a Rudé právo. Ani prameny nepatří k nejhovornějším. Archiv ČSL je ochuzen o svá akta, jsou zde jen torza zápisů z Klubu lidových poslanců. Téměř úplnou prázdnotou zeje spis s nadpisem *Osobní spis Jana Kopeckého*. Jistou nadějí skýtal bývalý Archiv KSČ – dnes uložen ve Státním ústředním archivu v Praze, obsahuje mj. i materiály ministerstva techniky a zápisy ze zasedání vlády.

Nejdůležitějším zdrojem informací byla pozůstalost Jana Kopeckého uložená u jeho dcery paní ing. Jany ŠEBOVÉ a především její vzpomínky a svědectví, které byly oporou hlavně při popisu let padesátých, o nichž naprosto chybí dostupné informace. Autorka děkuje paní ing. Šebové za významnou pomoc při hledání důležitých milníků v životě Jana Kopeckého.

Práce věnovaná Janu Kopeckému je jen pokusem o sondu do života nejvýznamnějšího ministra techniky poválečného Československa. Dala by se přirovnat ke špičce ledovce, pod kterou se skrývá mnohem větší neprobádaná a skrytá oblast.

Největší tajemství skrývá doba po únoru 1948, která je určitě velmi dobře zmapována v archivech StB a bohužel i stejně dobře nepřístupná i pro členy rodiny.

Přes všechny tyto „*nevýhody*“ je nesporně zajímavé se podílet na skládání jednotlivých střípků mozaiky života v ucelený obraz. Obraz muže, který to se hrou na pravdu myslel opravdovsky. Vedle pravdy měly v jeho životě své místo i křesťanská láska, upřímnost, pomoc druhému... A proto vše stojí žít. A snad i o takovém životě podávat zprávu.

Životní osudy do roku 1945

Jan KOPECKÝ se narodil 28. 4. 1896 v Kunvaldě v rodině rolníka. Otec Jan Kopecký hospodařil na statku rodičů v Kunvaldě až do roku 1901, kdy zemřel jeho tchán Josef Zářecký v nedalekém Pěčíně. Pak se tříčlenná rodina Kopeckých přestěhovala do Pěčina na statek čp. 145. Je nemožné neupozornit na ovlivnění jeho životní cesty prostředím, které ho obklopovalo. Rodina Kopeckých patřila k majetnějším vrstvám obce (21 ha). Slovo majetnější nelze zaměnit slovem bohatý, alespoň ne v podhůří Orlických hor. Pro tuto oblast platily spíš chudší výnosy a víc práce. Půda zde dala živobytí, ale nedopomohla ke zbohatnutí. Zkušenost daná mu rytmem života na vesnici ovlivnila Jana Kopeckého při každé další práci.

Křesťanské rodinné zázemí se mu stalo východiskem pro směřování k lidové straně. Vždyť jeho otec Jan Kopecký byl v letech 1921, 1925 a 1929^{1/} zvolen do rady obecního úřadu za stranu lidovou. A nejen to, harmonické rodinné prostředí se mu podařilo přenést i do své budoucí rodiny, když se 29. srpna 1929 oženil se svou bývalou žákyní Vlastou DOLEŽALOVOU, a především po roce 1946, kdy se mu narodila dcera Jana.^{2/}

Po absolvování obecné školy v Pěčíně a měšťanské školy v jedenácti kilometrech vzdáleném Žamberku navštěvoval Vyšší hospodářskou školu v Chrudimi.^{3/} Jeho léta studentská byla však přerušena 28. 6. 1914, dnem vyhlášení 1. světové války. Maturoval dříve a narukoval na italskou frontu ke 4. praporu pevnostního dělostřelectva. Návrat ke studiím ho čekal nejprve od 1. 5. do 26. 7. 1918, kdy byl na studijní dovolené jako mimořádný posluchač oboru zemědělského na c. k. České vysoké škole technické v Praze. Trvale se vrátil do poslucháren až po válce. Vojenské uniformě však unikl natrvalo až po vojenské službě v letech 1918–1921 jako důstojník 305. těžkého dělostřeleckého pluku v novém československém státě.^{4/}

Nebylo by bez zajímavosti učinit malou odbočku směrem ke vztahu Jana Kopeckého k Rakousko-Uhersku. Jan Kopecký obdivoval vstřícnost a přesnost mnohokrát posmívané rakouské byrokracie a hlavně viděl možnost uplatnění českých zemí v rámci rakousko-uherské monarchie jako přínos pro celé soustátí. Dalo by se říct, že předpokládal výhodnost pro českou část monarchie ve funkčním spojení s ostatními oblastmi. Když se však ukázala nezreformovatelnost státu domu habsburského, dal přednost Československé republice.

Počáteční charakteristika prostředí nebyla jen zbytečným plýtváním slov, ale snahou o postižení atmosféry dětství, které je jedním ze základních prvků podléhajících se na utváření lidské osobnosti a budoucího směru řeky života. Tak zemědělské prostředí dalo směr volbě Jana Kopeckého při výběru vysoké školy. Ač inklinoval spíše k humanitním vědám, bylo žádoucí, aby se jako jediné dítě věnoval zemědělství. Jan Kopecký se tedy stal řádným studentem Vysoké školy

lesního a zemědělského inženýrství na Českém vysokém učení technickém, mimoto ho přitahovaly i přednášky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, které navštěvoval.^{5/} Od vysokoškolských let se zařadil do politického života. V širokém spektru politických stran, které se mu nabízely po vzniku ČSR, se rozhodl, ovlivněn prostředím inklinujícím ke křesťanství, pro Československou stranu lidovou. A to i přesto, že začátek republiky je charakterizován ústupem lidí od katolictví svázaného s Rakousko-Uherskem. K vlastní činnosti ve škole se přidávala i aktivita v České lize akademické, kde se setkal s dr. Noskem, budoucím ministrem vnitra, který se mu stal opravdovým vzorem a který měl velký vliv na další jeho životní dráhu.^{6/}

Po ukončení studia na vysoké škole (ukončil ji s vyznamenáním) si podal žádost o učitelské místo na střední škole. Osudným se mu stal zájem o jeho osobu Vyšší hospodářskou školou v Čáslavi (až do konce života vyplňoval v dotaznících do kolonky místo bydliště Čáslav). Tato střední škola (založena 1920)^{7/} hledala do nově vznikajícího učitelského sboru profesory. Jan Kopecký zde učil hned po absolvování Českého vysokého učení technického od roku 1922, ale k přijetí za řádného profesora mu chybělo pedagogické vzdělání. Během roku si však požadované vzdělání doplnil a Vyšší hospodářská škola se mu stala zaměstnavatelem až do 31. ledna 1950 (od roku 1945 zde však nevyučoval).^{8/} Ve svém oboru se specializoval na otázky krajinného plánování, především na odbornou technickou službu pro zemědělské území. Snažil se o zvýšení pokroku zemědělské výroby v ČSR.

Studium na ČVUT ho předurčilo k vyučování předmětů odborného rázu. Jako jejich učitel i začínal, ale postupem času u něj převážily humanitní předměty, ke kterým inklinoval nejen díky studiu na filozofické fakultě, ale především pro svůj zájem o historii, politickou ekonomii...^{9/} Jaký byl jeho vztah k žákům? Vzpomínky na něj to snad nejlépe zdokumentují: „*Velmi taktně s námi jednal ing. Jan Kopecký, jemuž jsme ve II. ročníku říkali Engliš (po tehdejším ministru financí). Byl velmi jemný a korektní, nesnášel hrubosti ani ve škole ani mimo ni*“.^{10/}

Svou nezištnou pomoc věnoval nejen žákům, ale i organizacím, jako byl Svaz katolické mládeže.^{11/} Byl předsedou spolku katolického domu a členem předsednictva lidové záložny v Čáslavi. Snažil se o ulehčení postavení drobných rolníků i jiných příslušníků středních vrstev (osvětová činnost, zavádění strojů a důraz na družstevnictví, hlavně zemědělské). K tomu se přidružila i práce na zdokonalení družstevní služby, jež pro něj byla šancí, kterou je možné zvýšit životní úroveň pracujícího rolníka.^{12/} Byl povolán do Svazu hospodářských družstev v Praze, kde působil jako místopředseda až do sloučení družstev v roce 1939 a kde byl spolupracovníkem dr. Noska.^{13/} Potom se této činnosti věnoval ve výboru Ústřední jednoty hospodářských společenstev a v odboru kampeliček a záložěn. V jeho úsilí se projevila tradice 19. století, kam až sahají snahy o poctivou, „*mravenčí*“ práci, která se i v pojetí Tomáše G. Masaryka prolínala do první republiky. A právě ČSL se zasazovala ve svém programu o vytvoření křesťanského ideálu sociálně rovné

společnosti. U Jana Kopeckého to byla, spíš než plnění nějakého programu, přirozená samozřejmost.

Přestože byl plně zaměstnán prací v Čáslavi, vždy si našel čas k návštěvám svých rodičů v Pěčíně. Jeho zájem o místo svého dětství nesetrvával jen v občasných návštěvách, ale v listopadu 1938, kdy se Pěčín stal poslední českou obcí, pomáhal při vytyčování demarkační čáry po mnichovských ujednáních a dovedl ji svými jednáními na okresních úřadech v Žamberku a v Rychnově nad Kněžnou posunout o hodný kousek směrem k Říši a tím byl zachován katastr obce v téměř nezměněném rozsahu.^{14/ 15/}

Na počátku okupace mu byla nabídnuta jakožto vlivnému činiteli města Čáslavi spolupráce s německými okupačními orgány (vstup do Svazu pro spolupráci s Německem), tu však odmítl. Nechtěl ani budit zdání loajality (neúčast v červnu 1941 na přednášce dr. Mertla o novém sociálním řádu Velkoněmecké říše v Dusíkově divadle v Čáslavi). A nejen to, zařadil se do domácího odboje.

Náplní jeho činnosti za války bylo to, že v okolí Čáslavi jako profesor hospodářské školy zpracovával statkové archy, ve kterých se ale uměle snižovaly výnosy. Ušetřené zásoby potravin se zadržovaly pro domácí obyvatelstvo a partyzány v oblasti Čáslavska a výhledově i pro období obnovy ČSR po osvobození. Nezištně celá rodina Kopeckých zajišťovala hmotnou podporu rodinám vězňů a zavražděných.

Mimoto Jan Kopecký věděl o existenci partyzánské brigády Jan Kozina, působící v okolí Čáslavi. Ta se na něj mohla spolehnout nejen ve věci hmotné pomoci. Jan Kopecký také osobně navštívil prostor operace brigády.^{16/}

5. května 1945 byl v Čáslavi, jako i v jiných městech, založen Národní výbor. Jak dosvědčuje výpověď JUDr. Josefa Tajovského z Čáslavi, hledání nezkompromitovaných členů čtyř stran poválečné koalice bylo poznamenáno obtížemi. Výjimkou byla kandidatura Jana Kopeckého, která byla přijata jednomyslně.^{17/}

Do činnosti národních výborů spadalo: likvidace škod způsobených válkou, zajišťování národního majetku a bezpečnosti občanů, řešení otázek repatriace a zabezpečení občanů, vracejících se z koncentračních táborů, a zajatců, výživa obyvatelstva, zřizování sběrných táborů pro Němce a jejich odsun; dosazování národní správy.^{18/} Mimo tyto úkoly MNV v Čáslavi zajišťoval přísun obvazového materiálu do nemocnice, změny ve vedení čáslavské posádky a organizovaný průjezd Rudé armády městem.

Ing. Kopecký byl v národním výboru členem komise rolnicko-zemědělské, zahradní a lesní, muzejní a statistické. Dále mu byla svěřena péče o odborné školství a byl referentem pro kulturní otázky, také pořádal program tryzny za oběti nacistického běsnění. O důvěře, které se Jan Kopecký těšil, svědčí i to, že byl pověřen koncipováním provolání MNV k občanům města.^{19/}

Poslanecká činnost

Oceněním mravně pevného a nekolaborantského postoje ing. Kopeckého bylo zvolení do čela jak čáslavské okresní organizace ČSL, tak také do krajské organizace ČSL v Havlíčkově Brodě.^{20/}

Ač sám nikdy neinklinoval k politickému přesvědčování, ani mu nebyla vlastní touha po politickém úspěchu, stal se na podzim roku 1945 poslancem Prozatímního národního shromáždění. Toto ocenění přineslo řadu změn do jeho života, nejmhatelnější byla ta, že byl nucen vzdát se profesorského povolání a místo za učitelskou katedru zasedl 27. 10. 1945 do poslanecké sněmovny za lidovce.^{21/} ČSL byla jednou ze čtyř politických stran, které se objevily na politické scéně poválečného Československa. Byla jedinou stranou, jež měla právo zasednout na pravé straně parlamentu. Ač byla za první republiky, jak už vyplývá z názvu, spíše stranou pravého středu s orientací na maloroľníky a drobné příslušníky středního stavu českých, ale i slovenských měst^{22/}, byla po roce 1945 pasována na pravici, protože se do její členské základny vstřebával největší počet příslušníků bývalých prvorepublikových pravicových stran (především agrárníci, ale i živnostníci a národní demokraté). Členové těchto stran se nepřijemně zapletli spoluprací s německými okupanty, a proto při jednání v Moskvě bylo rozhodnuto zástupci exilové vlády, že kolaborující strany nemají právo obnovit svou činnost v lidově demokratickém Československu.^{23/} Strana lidová se ocitla na umírněnějším křídle české politiky oproti Socialistickému bloku, zformovanému na jaře 1944.

Dohodou o společném postupu stran Socialistického bloku z 8. 7. 1945 se představitelé tzv. socialistických stran (KSČ, SD, NS) stavěli za společný hospodářský program, opírající se o znárodnění. Brzy se však jednotný postup Socialistického bloku projevenými divergentními názory rozplynul a přeměnil se v širší spolupráci všech stran na pozadí Národní fronty.

Počátky obnovené a svobodné československé politiky musí být spojovány s Národní frontou, která měla *„překonávat případné rozpory mezi jednotlivými politickými stranami, plnit úlohu koordinátora jejich činnosti, upevňovat a prohlubovat spolupráci v intencích vládního programu“*^{24/}

Program je program, ale skutečnost? Každá strana si pod pojmem Národní fronta představovala něco jiného: Komunistická strana Československa a Československá sociální demokracie preferovala široké pojetí Národní fronty Čechů a Slováků jako sdružení politických stran a zájmových společenských organizací budovaných jednotně, bez ohledu na politickou příslušnost. Jenže v čele těchto masových organizací bylo možno nacházet především představitele levice (KSČ a SD). Proto tiskové orgány NS a ČSL obviňují KSČ z prosazování *„totalitních tendencí v politickém životě“*^{25/}

Tím však nesrovnalosti na fóru politických stran nekončí. Zatímco první etapa vládních opatření – dosazení národních správ do všech podniků, které byly dekre-

tem prezidenta republiky zbaveny bývalých majitelů – Němců, Maďarů a kolaborantů – byla kvitována u všech účastníků Národní fronty, druhá etapa již takovou společenskou podporu nezaznamenala. Jednalo se totiž o to, kdo získá malé i střední podniky. Nekomunistická pravice, klásící se k obnovení předválečného systému, obhajovala soukromé vlastnictví. KSČ si však libovala v řešení upřednostňujícím zestátnění.

Pro rozdílný přístup k plnění XII. článku Košického vládního programu se již po několika měsících v obnovené ČSR objevuje odlišná představa o řešení otázky konfiskace a znárodnění. Tento problém se vleče celým následujícím obdobím až k únoru 1948 a nezapomene přispět svou troškou do mlýna krize, řešené demisí. Československá strana lidová společně s Demokratickou stranou jako jediné občanské strany upřednostňovaly družstevní variantu řešení znárodnovacího procesu, spíše než zestátnění. Jejich představitelé doufali v možné úpravy prezidentských dekretů při ratihabici, při jejich potvrzení za zákony Prozatímním národním shromážděním. Nutnost ohlížet se na jednotu Národní fronty svazovala lidové straně v očích Jana Šrámka dost často ruce: „*Mnohdy i ve vládě akceptovali věci, s kterými by se jinak nesouhlasilo. To jest i historie některých dekretů, protože nemůžeme rozbít Národní frontu*“.^{26/}

Přestože právní zakotvení výsledků národní a demokratické revoluce (znárodnovací dekrety, dekrety o Národních výborech, o stíhání zrádců a kolaborantů, konfiskační normy) bylo provedeno většinou 236 z 300 poslanců 28. 2. 1946 bez úprav^{27/}, ani Československá strana lidová se nevystříhala nejednotnosti – bývalí členové agrární a národně demokratické strany tvořili pravé křídlo ČSL (Koželuhová – později vyloučena), začala se vyčleňovat i levice v čele s Aloisem Petrem, na středu se pak nacházeli zastánci politiky Šrámkovy.^{28/} Mezi ně patřil už v Prozatímním národním shromáždění i Jan Kopecký.

Na 3. schůzi lidových poslanců byl 8. 11. navržen, a 9. 11. pak i ve sněmovně zvolen, za člena dvou výborů Prozatímního národního shromáždění: zemědělského a vnitřně politického.^{29/} Že tyto výbory nebyly vybírány náhodou, prokazují zápisy ze schůzí Klubu lidových poslanců, které vypovídají o nejsilnější „*parketě*“ Jana Kopeckého, rolnických problémech. Účastnil se tak např. debat o vyslání delegace k ministru zemědělství J. Ďurišovi, o zajištění pracovních sil do zemědělství i o vyrovnávací dávce...^{30/}

Zatímco o složení Prozatímního národního shromáždění a 1. poválečné vlády rozhodovaly dohody mezi jednotlivými stranami, v novém Ústavodárném národním shromáždění měli poslanci zasednout na základě rozhodnutí samotných voličů. Proto už krátce po osvobození vyvíjely jednotlivé strany úsilí o obnovení a případné rozšíření organizační struktury a členské základny. ČSL se to podařilo především na Moravě.^{31/}

Základní směr Československé strany lidové vystihuje její volební provolání: „*Volbami do Ústavodárného národního shromáždění bude ukončeno období revoluce*“.^{32/}

A s ní měl přijít i konec socialistické cesty lemované znárodnovacími počiny, hlásanými především KSČ. Nesouhlas i u ostatních stran vyvolala nabídka komunistů na společnou kandidátku Národní fronty či na tzv. „*bílé volební lístky*“.^{33/} Ty přes obavy některých demokratických poslanců Prozatímního národního shromáždění u voličů neuspěly, zato se stavem utkání stran ve volbách mohla být v korunních zemích spokojena jen KSČ: KSČ – 40, 17%, NS – 23, 66%, ČSL – 20, 23%, SD – 15, 59% (na Slovensku i DS se ziskem 2/3 většiny).^{34/}

Naděje lidovců a národních socialistů byly zklamány – nedovedli správně využít situace zákazu prvorepublikových nejvlivnějších stran a přesvědčit především venkovské voliče o atraktivnosti a prospěšnosti svého programu. Proč se nepovedlo přitáhnout většinu národa k urnám a k odevzdání kandidátní listiny s čísly vyššími než jedna? Nebylo to zapříčiněno jen mírným tlakem a nejistotou v době voleb (viz situace v Praze) a lehkým předvolebním dštěním špíny mezi Československou stranou lidovou a národními socialisty, ale především lákavým programem komunistů, který nacházel odezvu hlavně na venkově (bývalá členská základna agrárníků).

Šance demokratických sil by ale při jednotném postupu nebyly beznadějně. Na miskách vah Demokracie vládla přibližná rovnováha mezi KSČ (a s ní spolupracující sociální demokracií) a ostatními stranami. ČSL získala v květnových volbách 46 mandátů do parlamentu. Na Havlíčkobrodsku byl jako hlavní kandidát zvolen Jan Kopecký spolu s druhým kandidátem Janem Bruknerem. Oba dva složili společně s ostatními poslanecký slib 18. 6. 1946. 8. července byl Jan Kopecký zvolen do dvou výborů – zemědělského a dopravního.^{35/}

Ministrem techniky

Do dalšího osudu Jana Kopeckého zasáhla 8. srpna 1946 nešťastná událost, tragická smrt RNDr. Aloise Vošahlíka, ministra nedávno utvořeného ministerstva techniky. Protože i nadále měl tento ministerský post náležet do rukou ČSL, po několikadenních poradách o obsazení křesla tohoto ministerstva byl vybrán do čela technické služby znovu člověk, který měl svým odborným vzděláním předpoklady zvládnout náročné technické úkoly.^{36/} 28. srpna bylo už rozhodnuto – prezident Beneš a předseda vlády Klement Gottwald jmenovali ministrem profesora Vyšší hospodářské školy v Čáslavi ing. Jana Kopeckého.^{37/}

Zvládnout tohle vše vyžadovalo vzdát se účasti ve výborech parlamentu. 12. září 1946 byl místo něj do zemědělského výboru delegován dr. Benda, do dopravního Plesl.^{38/}

Koncepce ministerstva techniky sledovala koncepci tehdejšího programu vlády.

V duchu předválečné tradice vítězné strany se Komunistická strana Československa stala zprostředkovatelkou v jednání o složení nové vlády a vypracování vládního programu. Obtížnost tohoto jednání a kompromisu lze prokázat už na

volebních požadavcích jednotlivých občanských stran – požadavky stabilizace poměrů (viz. ukončení procesu revoluce). Vedle toho socialistická levice (KSČ a SD) upřednostňovala pokračování revoluce. Jak skloubit dva protistojící návrhy?

Přes všechny rozdíly bylo možné vidět, jak se strany jednomyslně shodly na kompromisním řešení – Budovatelském programu. Působení pravice se projevilo např. ve formulaci, že znárodňovací opatření průmyslu jsou ukončena. Tak se už 8. července 1946 mohli poslanci Ústavodárného národního shromáždění seznámit s tezemi Budovatelského programu, které proklamovaly nutnost:

1. vypracování nové ústavy,
2. vypracování dvouletého plánu obnovy a výstavby republiky,
3. provedení revize první pozemkové reformy,
4. urychlené dokončení očisty veřejného a politického života,
5. industrializace Slovenska,
6. prohloubení spojenectví se SSSR a lidově demokratickými zeměmi.^{39/}

Důležitost bodu č. 2 (2/3 úkolů 2LP byly technického charakteru)^{40/} si vyžádala vytvoření nového ministerstva – ministerstva techniky. Ještě předtím než se bude věnovat pozornost úkolům let 1946–48, bylo by vhodné stručně připomenout historii ministerstva techniky. Technická služba byla v ČSR soustředěna především v jednom rezortu až do roku 1942, kdy došlo na zákrok okupantů k reorganizaci. K úpravě nevyhovujícího stavu bohužel nedošlo ani dekretem prezidenta ze dne 2. 4. 1945 o nové organizaci vlády a ministerstev.^{41/}

Nejvíce se absence tohoto ministerstva projevila po 2. světové válce, kdy se vynořila nutnost obnovy válkou zničeného hospodářství. To, že se ve vládním programu, podepsaném v Košicích, neobjevilo křeslo pro ministra techniky, se ukázalo brzy (pro nemožnost překonat roztříštěnost jednotlivých částí veřejné služby technické do různých rezortů) jako chyba. Ta donutila v polovině roku 1946 předsedu vlády Klementa Gottwalda ke zřízení ministerstva techniky jako jednotného ministerstva zákonem 153/1946 Sb.^{42/} Oprávněnost tohoto rozhodnutí prokázala lavina úkolů, která vtrhla do tohoto ministerstva, počínajíc prvními úkoly vládního usnesení z 16. 7. 1946 v přípravných oprávněních k provádění budovatelského programu Gottwaldovy vlády. Krátký čas po založení stál v jeho čele RNDr. Alois Vošahlík. Do měsíce po svém nastoupení Jan Kopecký přednesl v Národním shromáždění program ministerstva techniky koncipovaný v rámci dvouletého plánu. Mezi hlavní úkoly patřila výstavba bytů, obnova válkou poškozených budov, realizace energetických vodních děl a mechanizace ve stavebnictví a zemědělství.^{43/}

Důležité bylo také vymezení kompetencí mezi nově vytvořeným ministerstvem a ministerstvy ostatními. To bylo provedeno v technickém výboru ÚNS už v polovině října 1946.

Činnost ministerstva techniky nebyla jednoduchá. O jeho problémovosti svědčí to, že se mu zdaleka nepodařilo splnit vše, co si předsevzalo. Jak vyplývá ze zápisů

vlády, kromě státně důležitých úkolů bylo toto ministerstvo zatěžováno i problémy druhořadými, jakými bylo např. získávání budov pro tu či onu organizaci. Nesplnění všech náročných úkolů tohoto resortu nespočívá jen v tom, že „...to bylo též součástí sabotážní činnosti reakčního vedení lidové strany“^{43/}, jak tvrdí pozdější zpráva KSČ o činnosti tohoto ministerstva. Soudobý tisk spíše upozorňuje na nedostatek pracovních sil, stavebnin a celkové zmatení ve věcech obnovy hospodářství. Opakovaná upozornění Jana Kopeckého na neplnění dodávek jinými ministerstvy (např. průmyslu a zemědělství) byla hodnocena ze strany levice negativně a ve svých důsledcích se vracela proti jeho ministerstvu. Vedle pounorového hodnocení činnosti ministerstva techniky stojí slova ing. Jana Kopeckého, který poukazoval na přehnanost papírových plánů či nedostatek pracovních sil.^{44/}

Jestliže tu bylo předloženo tvrzení, že ČSL si nárokovala právo na ministerstvo techniky, neodpovídala tato sentence celkové pravdě. Týkalo se to jen nejvyššího postu v ministerstvu techniky. Z následujícího přehledu vyplývá, že nejsilněji zastoupená ve vedoucích funkcích byla strana národně socialistická. Zbývající dvě strany Socialistického bloku však měly poměrně malé zastoupení.^{45/}

	KSČ	SD	NS	ČSL	bezpartijní
z 11 přednostů odborů	–	1	3	3	4
z 6 přednostů skupin	1	–	1	4	–
z 89 přednostů oddělení	9	6	22	15	37
celkem ze 106 přednostů	10	7	26	22	41

Komunisté zde byli tedy v menšině, což ztěžovalo jejich možnost ovládnout místní poměry. Jak dosvědčují záznamy v bývalém archivu KSČ, stejně jako jiná ministerstva, bylo i ministerstvo techniky postiženo zájmem místní organizace KSČ.^{46/}

V únoru 1948 se projevil mocenský vzestup KSČ tím, že zorganizovala akční výbor. Ten se přes zřejmou snahu místních komunistů podařilo ustavit až 24. února, jak vyplývá ze zápisu o činnosti ministerstva techniky. Ale už od 23. února se zástupci KSČ snažili donutit Jana Kopeckého k abdikaci a k předání moci. Tomuto požadavku vyhověl až pod tlakem dělnických delegací.

Další činnost ministerstva techniky trvala jen do 20. prosince 1950, kdy bylo rozpuštěno. Po únorových událostech byl do čela postaven Emanuel Šlechta, který dovedl ministerstvo techniky až do „zdravého“ zrušení.

Mimo úkolů týkajících se samotného ministerstva techniky bylo možné sledovat aktivitu Jana Kopeckého v oblasti zemědělské, která se svou revizí 1. pozemkové reformy společně s konfiskáty patřila k problémovým úkolům Budovatelského programu.

Již v září roku 1946 byly ministerstvem zemědělství představeny návrhy 6 zemědělských zákonů (jedním z nich byl zákon o revizi 1. pozemkové reformy). Tyto

zákony nevyvolaly souhlasné přijetí u občanských stran, hlavně Demokratické strany a Československé strany lidové, ale i národních socialistů. Návrhy nabízely rozparcelování velkostatků nad 150 ha zemědělské půdy, popř. 250 ha celkové výměry. Tyto zákony měly zasáhnout i pozemkové držení katolické církve, která byla těchto úprav v 1. pozemkové reformě, díky ČSL, ušetřena. Po vyhlášení Hradeckého programu v dubnu 1947 s požadavkem KSČ na vyvlastnění půdy nad 50 ha, který si získal podporu bezzemků a malých zemědělců, byla pak provedena revize 1. pozemkové reformy 11. 7. 1947.^{47/}

V této situaci se Československá strana lidová, v čele s Františkem Hálou, který stále častěji nahrazoval nemocného Msgr. Jana Šrámka, obrátila proti návrhu komunistů. Upozorňovala na nadbytek půdy získané konfiskacemi a odchodem Němců (kritická situace nedostatku pracovních sil) a nebezpečí krize výživy v období neujasněných vlastnických vztahů.^{48/} Nabízela také řešení záboru podle závislosti na hospodářských podmínkách nad 75, 100, 125 a 150 ha. ČSL stála osamocena proti provedení pozemkové reformy na církevních statcích. Jan Kopecský podporoval koncepci ČSL při řešení tohoto problému a svými názory ovlivňoval postup poslanců ČSL (především stoupenců Šrámkova středu) při projednávání zemědělských otázek v parlamentu. Díky svým zkušenostem se zasazoval o osídlování pohraničí, podával návrhy na zajištění pracovních sil do zemědělství (úlevy z prezenční služby, pomoc vojáků, nezaměstnaných, výpomoc ze Slovenska i z ciziny).^{49/}

Přibližně ve stejném duchu se vyvíjelo i řešení další části Budovatelského programu – konfiskátů. Demokratické strany (ČSL, NS a DS) zastávaly stanovisko soukromého sektoru, zatímco KSČ a Ústřední rada odborů v čele s Antonínem Zápotockým podporovaly převedení středních a velkých konfiskátů (10% tehdejšího našeho průmyslu) národním podnikům. Tuto možnost dvojí interpretace dávaly některé nepřilíš šťastné formulace Budovatelského programu.^{50/} Mimoto občanské strany poukazovaly na tu část Budovatelského programu, která potvrdila ukončenost znárodňování ve výrobě.

Nakonec tyto neshody byly řešeny na půdě Národní fronty ústupky z pozice občanských stran. Výjimkou nebyl ani Marshallův plán. Na 16. 7. 1947 byla do Paříže pozvána delegace československé vlády, aby se zúčastnila ustavující schůze účastníků – adeptů na pomoc Západu, především USA. Naše vláda účast přislíbila, ale na nátlak Kremlu byla nucena zřici se pozvání.^{51/}

Další políček československé demokracii nechtěně udělily i přírodní podmínky – léto 1947 přineslo extrémní sucho, které poškodilo zemědělce a jejich produkci. Naštěstí bylo zásobování zabezpečeno nákupem obilí ze SSSR jako náhrada za neúčast v Paříži. Přesto obilné transakce stály státní pokladnu 6 miliard Kčs. Zatímco občanské strany přistoupily k situaci s návrhem na zaplacení obnosu ze státního rozpočtu, KSČ navrhovala milionářskou dávku, která by postihla majetnější vrstvy obyvatel, a to i majitele nepřilíš velkých zemědělských usedlostí,

Orlické hory a Podorlicko, 1996/8

protože návrh postihoval vlastníky majetku nad 400 000 Kčs.^{52/} A paradoxně opomíjel lidi, kteří disponovali miliony volných peněz. Ve vládě proti tomuto návrhu vystoupilo 11 ministrů NS, ČSL.^{53/}

Jedním z nesouhlasících byl i Jan Kopecký, který poukázal na lživost reforem navrhovaných KSČ i na jejich problematickou použitelnost. Proti dávce se snažil nabídnout své řešení (zvýšení výnosových daní...). Bohužel i ve věci majetkové dávky byly ve vládě demokratické strany přehlasovány. Navíc se s podzimním listím v ČSR objevila další aféra (tzv. balíčková) – pokus o atentát na 3 členy (Petr Zenkl, Prokop Dřtina a Jan Masaryk) demokratické vlády, jehož iniciátory bylo možné hledat v řadách KSČ. Mimoto byly čím dál patrnější snahy SSSR o izolaci východní Evropy od Západu (kritika Marshallova plánu jako čistě západní pomoci). Vedle nepříznivých zpráv se objevily i naděje – změna ve vedení sociální demokracie, místo lehce ovlivnitelného Fierlingera byl navržen Majer, ale zvolen Laušman.^{54/}

Překvapení v podobě zlepšení vztahů v rámci Národní fronty se v roce 1948 nekonalo. Za hlavní důvody nastupující krize je možné považovat: Za prvé nejednotnost demokratických stran, která se projevovala i v tak zásadní otázce, jako bylo vytvoření ústavy. Jednotlivé strany nebyly ochotny vzdát se svých dílčích požadavků ve prospěch kompromisu tak potřebné ústavy. Druhým důvodem byl postup komunistů, kteří svou mocí nad ministerstvem vnitra a tím také nad policejním aparátem vyvolávali nejistotu. Za třetí to byly blížící se volby, ve kterých KSČ svými požadavky stupňovala nejistotu ve středních vrstvách podporujících občanské strany, které se konejšily výhledy na zdárnější výsledky v politické volební hře.^{55/}

Především tyto uvedené okolnosti zapříčinily, společně s událostmi v Polsku, Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku, semknutí všech nekomunistických stran Národní fronty. V celém demokratickém táboře převládlo počátkem osmačtyřicátého roku mínění, že další ústupky komunistům jsou vyloučeny a že je třeba uskutečnit volby co nejdříve. Ostatní problémy byly zatlačovány na vedlejší kolej před touto zásadní vnitropolitickou situací.^{56/}

Správnost úvah o nebezpečí sovětizace z Milána, kde při zasedání Kominterny probleskly na povrch náznaky o připoutání ČSR k SSSR, přinutila nekomunistické politické strany k odporu proti snahám o nastolení bolševické totality. Posledním jejím článkem byla důvěrná dohoda o společném postupu před volbami právě v těchto bodech, uzavřená o Vánocích 1947 mezi představiteli SD a NS.^{57/} Podle zákona akce a reakce komunisté zvýšili své požadavky. Tak proti sobě stály ve vládě dvě strany – a to jak v jednáních o platech státních zaměstnanců, tak i v dlouhých a vášnivých střetnutích o Jednotný svaz českých zemědělců a o revizi pozemkové reformy: KSČ prezentovala dál svou metodu postupného předkládání malých požadavků, které by při předložení najednou zajisté neuspěly.^{58/} A k nim právě patřila i rozprava o pozemkové reformě, kde KSČ navrhovala do výměry půdy zahrnout i půdu, kterou „nelze vůbec kvalifikovat jako zemědělskou“ (např. zastavěnou plochu, lesy a cesty sloužící zemědělství).^{59/}

Ze zápisu o zasedání vlády vysvítá, že odpůrné stanovisko zastávali Hála, Zenkl a Kopecký, ale také Majer, který svou příslušností k sociální demokracii podporoval spíše KSČ. Jaké, nejen ekonomické, nebezpečí se skrývalo za lákavě znějícími prochudinsky zaměřenými zákony, ukazuje následující výpověď J. Kopeckého: „...trhají se rodinné svazky k půdě... Jde o úzký vztah k této půdě, o to, že je to domov, že tam jsou pochovaní nejdražší příbuzní, a že se pochopitelně dědic pak nechce rozloučiti s majetkem, který byl v jeho rodině po generace.“^{60/}

Nejčastěji ho mohli tedy kolegové ve vládě vidět zasahovat ve věcech zemědělských. Zdá se, že když uvážil nějakou věc za důležitou a správnou, stál na své pozici (několikrát připomínka svého nároku) a bil se o ni opravdu důkladně a svěřepě. O tom svědčí například konfrontace názorů o pozemkové reformě s předsedou vlády K. Gottwaldem.^{61/} Právě Gottwalda považoval Jan Kopecký za nejprímějšího komunistického člena vlády. Jinak ale, přes snahu vycházet dobře se všemi členy vlády, byl blíže nekomunistům. A to nejen díky blízkosti politických názorů, ale také proto že poznal praktiky komunistů na zasedání vlády (rozdávání občerstvení a přruček při důležitém jednání vlády a tím i rozptýlení pozornosti). Dobré kolegiální vztahy měl k ministrům z ostatních stran. Pochvalu si od něho vysloužili především Zenkl a Drtina. Stejný vztah měl k ministrům ČSL – většinou souhlasil s jejich návrhy. Nejbližší mu bylo stanovisko Šrámkovo. K politice Šrámkova měl však výhrady, několikrát ho upozornil na naivitu v jeho rozhodování a v jednání, příliš zakořeněném v demokratickém, a tedy férovějším způsobu komunikace. Šrámek ale nechtěl (nebo se svou zkušeností z politického života první republiky ani nemohl) slyšet.^{62/}

Únorové události

Vážnost neshody v základních otázkách mezi KSČ a demokratickými stranami ve vládě, ale také na veřejném fóru, přinutila v lednu 1948 vedení ČSL a NS ke schůzkám o společném postupu za konzultací s Eduardem Benešem.^{63/} Obě strany se snažily o vytvoření jednotné protikomunistické fronty. Vedení ČSL zdůraznilo požadavek, že se nebude jednat s KSČ samostatně a bez dohody s ostatními.

O horečnatosti únorových dnů vypovídá i styl zápisů Klubu lidových poslanců, záznamy přecházejí v heslovitost a údernost, která jen podtrhuje obsah slov samých.^{64/} Přelom ledna a února s sebou přináší roztržku v koalici vedoucích stran. Komunisté cítili oblevu v myšlení voličů. Oblevu, která jim odnášela naději na výhru v příštích volbách. Příčinou byly nesplněné sliby ve volbách 1946. Rozhodli se tedy pro upevnění pozic (především v SNB). Ve zdvihající se bouři nesouhlasu ostatních stran mizela naděje na usmíření přímo úměrně s neochotou dohodnout se. Demokratické strany vsadily vše na kartu voleb, která jim, jak dosvědčovaly sondy do veřejného mínění, dávala naději na zisk většiny. Teď se jen čekalo na záminku. Strany sice pozdě, ale přece změnily politiku ustupování.^{65/}

Nakonec funkci rozbušky převzala zpráva o vyhazování nekomunistických činitelů z vedoucích míst SNB. Na okamžitou reakci z pozice postižených stran odpověděla KSČ neochotou provádět usnesení vlády, týkající se změn v SNB. 13. února se totiž pod záminkou nemoci vyhnul ministr vnitra Nosek povinnosti splnit odvolání personálních změn v SNB, odhlasované všemi nekomunistickými ministry.^{66/} Stejně marně se na ministra Noska čekalo i 17. února. Předseda vlády se vyslovil pro pokračování schůze, což odmítla většina vlády. Gottwald vyřešil situaci tím, že odjel za prezidentem.^{67/} Výsledkem vyhrčené situace bylo rozhodnutí, že „*NS, ČSL a DS odmítnou účast ve vládních pracích až do splnění svého požadavku*“.^{68/} Kromě toho se dohodli na mimořádné schůzi vlády v pátek 20. 2. Té se však nezúčastnili.

19. únor s sebou přinesl jednání na obou stranách. Zenkl díky podpoře dr. Jana Berana získal pro jednotnou protikomunistickou frontu předsedu ČSL Jana Šrámka. Pozadu nezůstávají ani vedoucí činitelé KSČ, kteří se snažili navázat styk s opozicí v demokratických stranách a přimět ji tak k otevřenému opozičnímu stanovisku vůči vedení jejich stran – tj. předejít demisi ústavním doplněním vlády novými ministry z řad opozice.^{69/}

Doba rozhodnutí se blížila, hned druhý den se dění dostalo do varu přímo demisiho. Co touto snahou mínily strany na pravém břehu řeky zvaném politika? Ve vyvolané krizi měla naše ústava pojistku – úřednickou vládu. Pokud by tedy prezident demisi nepřijal (a v demokratickém táboru sídlila opravdu téměř jistota, že ji nepřijme), byla by ustavena úřednická vláda bez účasti KSČ a pracovala by až do co nejlíže vyměřených voleb.^{70/}

Představitelé demokratů tedy podali demisi, nejprve národní socialisté a slovenští demokraté.^{71/} Trochu neobvyklý byl postup lidovců. Ti se místo na schůzi vlády sešli 20. 2. v kabinetě Jana Šrámka, kde se kolem 12. hodiny definitivně rozhodli podat demisi. Na naléhání dr. Šrámka měli národní socialisté neprodleně informovat o tomto postupu sociálně demokratické ministry. Asi v 18.30 hod. prezident republiky přijal od Hály sdělení o demisi ministrů ČSL.^{72/} O víře v úspěch svědčilo i poděkování prezidenta Hálovi za podporu strany jemu nejbližší – národně socialistické.^{73/}

Podle svědectví to bylo období činorodosti v práci Beneše. Bohužel bylo brzy vystřídáno obdobím únavy a letargie. Důležitým faktem pro budoucnost Jana Kopeckého bylo to, že demise byla podána kolektivně – po předchozím uvážení všech ministrů. Pozdější komunistická literatura tento fakt podává jinak „*Stojí za zmínku, že ministr lidové strany inž. Jan Kopecký o své demisi vůbec nevěděl a dočetl se o tom až v novinách*“.^{74/}

Zatímco ministři šli jednotně a svým rozhodnutím si zabouchli zadní dvířka ústupu, někteří ambiciózní členové lidové strany obětovali čest a úspěch své strany za prospěch vlastní. Zde je vidět rozdíl mezi železnou kázní v organizaci KSČ a poměrně demokratickou náladou v občanských stranách. Tak se stalo, že Josef

Plojhar a Alois Petr naoko drželi krok s ostatními členy Československé strany lidové,^{75/} ale v zákulisí loutkového divadla KSČ si vybírali ministerská křesla. Jisté je, že jejich chování nezůstalo utajeno ani v ČSL, a tak jim je reakcí hodnocení Hálovo: „*Včera usneseno, že nikdo ze strany nevstoupí do akčního výboru. Dnes však již v noci máme zprávu o účasti některých osob. Komunisté chtějí získat Obzory, Vývoj a Lidovou demokracii... President včera řekl, že je podobná situace jako v roce 1938. O to horší, že národ je postaven proti sobě... Musí se vydržeti... Šrámek řekl: V politice jsme žádnou základní chybu neudělali. Před národem máme čisté svědomí*“^{76/}

Rozjetý vlak už nešlo zastavit a KSČ, vědomá si ceny téhle hry, zmobilizovala všechny své síly. Je až neskutečné, jakou vírou ve fair-play oplývaly strany protivné.

Ve výhře bylo jen jedno eso a teď záleželo, která strana ho získá. Eso v podobě prezidenta Beneše. A ten po zvážení všech pro a proti se dal všanc červeným a demisi přijal. Jan Kopecký, stejně jako mnoho jiných, neskrýval zklamání z Benešova rozhodnutí. Snažil se ho sice omluvit nemocí, ale přece v jeho očích neobstál ve zkoušce, zvláště když neopustil svůj post po komunistickém převratu.^{77/} V historii je vždy ošetmetné říkat kdyby. Ale přesto: snad by mohl být i Benešův postoj jiný, kdyby mu odstupující politické strany daly více najevo svou podporu. Takto alespoň prezident přijetím demise zabránil připravené horší variantě komunistického puče.^{78/}

Jistou odpovědnost za demisi dával Jan Kopecký i Janu Masarykovi. Znal však tradovaný slib Jana Masaryka otci, že bude za všech okolností s Benešem. Svou neúčastí na demisi ale neposloužil ani odstupujícím ministrům, ani demokracii v Československu, ani zdání ČSR ve světě a nakonec ani sám sobě. Jeho nešťastný konec navzdory všemu pozdějšímu tvrzení KSČ však považuje Jan Kopecký za vraždu. Nedůvěru měl i v chameleónskou slabost Svobody, který skrýval svou příslušnost ke komunistické straně za nestrannost.^{79/} Domněnku, že slíbil podporu demokratům svým odstoupením, potvrzují i vzpomínky národních socialistů.^{80/}

Neočekávané, a pro odstupující strany překvapující, řešení – přijetí demise – bylo na světě. Jak se s ním vyrovnat? Většinu aktérů v kauze demise čekala vyloučení ze stran, které ovládaly akční výbory, a léta exilu (v lepším případě) či vězení a přežívání (ne žití) v Gottwaldově Československu.

Akční výbory v jednotlivých stranách se zbavovaly opozice. Nejinak tomu bylo i v ČSL. Z lidového klubu bylo 28. února vyloučeno 12 poslanců, mezi nimi i Jan Kopecký.^{81/}

Jak se vyvíjel osud lidových ministrů? Nejlépe vystihl situaci dr. Procházka – podařilo se mu překročit hranici směrem na západ.^{82/} Msgr. Šrámek a P. František Hála se pokusili uniknout ke svobodě stejným směrem. Byli však zadrženi komunistickou policií na ilegálním letišti téměř před okamžikem, kdy jejich letoun měl

přistát (21. 3. 1948). Byli uneseni a později přepraveni do trvalého vězení kláštera. P. Hála zemřel v roce 1952, Msgr. Šrámek v září 1953.^{83/} Janu Kopeckému byla také nabídnuta možnost odejít i s rodinou na Západ, ale k jeho rozhodnutí zůstat a nevystavit perzekuci ostatní členy rodiny se přidružila otázka čistě praktická – stále těžší možnost útěku. Nejbližší nebezpečí mu také nehrozilo – v komunistických kruzích časem převládlo mínění, že o podání demise nevěděl. Do jeho života se však vkrádala nejistota – obava z možného vývoje, ztráta kontaktu s přáteli, nebezpečí souzení, ... byl hlídán StB.^{84/}

Zbaven úřadů odchází zpět do Čáslavi, a tak zůstává jako jediný z bývalých lidových ministrů ve zdánlivém ústraní. Slovo zdánlivé má naznačit stav „*obětavé přízně*“ věnované Janu Kopeckému ze strany StB. Z dnešního pohledu se zdá jeho další život ušetřený represí vládnoucí strany, které postihly jiné předúnorové ministry (Drtina, Hála, Šrámek...). Na to mělo vliv několik faktorů:

1. Formulace demise, která byla za lidovce podána kolektivně, za hlavního iniciátora byl považován Hála.
2. Když už nemohli využít jeho osoby v dalším poúnorovém vývoji (nabídku na spolupráci odmítl), mohli jeho nepotrestání využít k vlastní propagaci na Západě, jako doklad trvání demokracie v ČSR.
3. Nepochopitelná pomoc od ministra Noska v podobě spisu s výpovědmi Hály a Šrámka. Přestože podle vzpomínek J. Kopeckého nebylo možno označit vztah mezi ním a Noskem za přátelský, považoval to za dobrý úmysl bývalého vládního kolegy.
4. V jeho občanském životě nemohli najít žádný zádrhel. I pro jeho vážnost v Čáslavi ho nešlo bezdůvodně obvinít.
5. Počítali s jeho spoluprací. To dosvědčuje nabídka z Prahy ještě za života Gottwalda.^{85/}

Život v komunistickém Československu

Život byl zachráněn, ale co dál? Činorodému Janu Kopeckému byl znemožněn návrat do veřejného života, sám ani neusiloval podílet se na politickém dění té doby. Nelákala ho ani jeho velká láska – škola. Asi mohl být i přijat. Věděl, že kdyby se vrátil, znamenalo by to ustoupit od svých názorů, provinít se proti svému svědomí. Zvláště když časem přisedlal z vyučování odborných předmětů a věnoval se předmětům obecnějšího rázu, ve kterých nastupující moc vyžadovala naprostou oddanost ideálům socialismu.

Vyčerpání z únorových událostí se projevilo v srdečních potížích. Zdravotní příčiny mu tedy nedovolily manuálně pracovat, snažil se získat invalidní důchod. Ten mu byl však s poukázáním na vysoké příjmy odmítnut. Tyto příjmy byly diskutabilní, protože mu bylo, jako účastníku únorového puče, zakázáno disponovat jakýmkoliv dříve uloženým obnosem. K jistému zlepšení došlo až roku 1954,

kdy mu byl přiznán invalidní důchod ve snížené míře. Předtím musel ještě pomoci různých svědectví žáků, sousedů i pouhých faktů popřít provinění vůči pounorovému režimu (účast na únorovém puči, odmítnutí spolupráce, příslušnost k reakčnímu směru v ČSL, nepřátelský postoj k lidovědemokratickému režimu).^{86/}

Nemožnost získat práci postihla také jeho manželku. Špatnou finanční situaci vyřešilo až její přijetí ve Sběrných surovinách – šestém podniku její zaměstnanecké kalvárie.^{87/}

Pro čínorodého Jana Kopeckého byla nečinnost utrpením. Jeho zájem se tedy obrátil směrem ke studiu. Pokračoval v prohlubování vědomostí v historii (celoživotní láska), francouzštině a latině, studoval angličtinu a italštinu. Věnoval se poslouchání vážné hudby a dějinám hudby. Žije pro rodinu, dceru, kterou vychovává podle zásad, kterými se řídil celý život. Nad vodou ho také držel zájem bývalých studentů o jeho osobu. Žáci z okolí ho navštěvovali během roku, ostatní se s ním setkávali alespoň na abiturientských večírcích. Proti tomu stojí nekonečná „ostraha“ členů StB, kteří ho provázeli i na jeho cestách k rodičům. Později se bdělými strážci stali i někteří sousedé.

Politiku sledoval jen ze zahraničního rozhlasu, byl odříznut v izolaci od pražského centra dění, ale ani on sám se nesnažil příliš vstupovat do politiky.

Stále doufal ve změnu komunistického režimu. Nevěřil však příliš v dění roku 1968. Viděl v něm mocenský boj komunistických sil, proto odmítl, když místní lidovci pookřáli, jejich návrhy na aktivní vstup do politického života. K jeho rozhodnutí přispěla i obava, že někteří návštěvníci nepřišli jen s čistými úmysly. Všiml si ale dobře kulturního dění 60. let a osoby Václava Havla. To, že pozitiva té doby získala zájem Jana Kopeckého, lze vystopovat i v tom, že mimo tradiční Lidové demokracie odebírá i Divadelní noviny a Literární listy. Rodina se v uvolněném ovzduší snažila také o jeho rehabilitaci.

Jeho oprávněnou skepsi dokázal i pozdější vývoj, který přinesl sklouznutí Československa do ještě většího područí SSSR. Tím skončily i naděje na uznání chyb komunistického režimu vůči Janu Kopeckému.

V posledních letech života pokračoval J. Kopecký v sebevzdělávání, pokud mu zhoršující se zdravotní stav dovoloval. Zemřel 31. července 1974 v Čáslavi.^{88/}

Závěr

Narozen, zemřel – dva krajní body, kde prostor mezi nimi je vyplněn úsečkou dat, úřadů, funkcí... Stačí to? Je úkolem historika potáčet se od jednoho významného životního mezníku ke druhému? To vše přece nevypovídá o člověku, jeho kvalitách a jeho životě. Množství ocenění nedává člověku nárok na osvědčení o smysluplném životě.

Na začátku práce byl pro mne ing. Jan Kopecký význačnou osobou politické scény, postupem času se ale změnil v mém nahlížení na něj v osobnost. Když jsem

listovala haldami různých zpráv vlády či ČSL a novin, tak jsem si uvědomila, jak málo zůstane po člověku v éře papíru 20. století, pokud žije život bez snahy po slávě. Jsme věkem, ve kterém vzrušují zprávy o aférách politických i milostných. Proč nás nezajímá život prožitý opravdově a užitečně směrem ke druhým? Vzbuzuje v nás závist? Či špatné svědomí, že my takoví nejsme a že nás takový příkladný život obere o výmluvy kompromisů? Že nás přesvědčí, že lze žít bez rozporu se svědomím? A tak si teď dovolím předložit střípky vzpomínek, svědectví...

„Demokracie není toliko vláda lidu, nýbrž jak bylo správně řečeno z míst autoritativních, je pravá demokracie také respektem pro druhého, pro jeho osobnost, práci, jeho náboženství i politické přesvědčení, respektive všech osobních a občanských svobod. Pravá demokracie znamená také poctivou snahu dohodnout se s druhým a rozumnou diskusí najít cestu k širší národní pospolitosti, která prospívá všem“^{89/} – Jan Kopecký.

„Byl dlouholetým členem ČSL, ale nikdy nemluvil o politice, nezdůrazňoval svou příslušnost v ČSL. Dával přednost agitaci příkladem. Nevycházel z politického, ale náboženského předvedčení. Jak mluvil, také žil. Nejdůležitější je osobní příklad, ne slova. Ale znal i hodnotu slov, proto nikdy nelhal“^{90/} „Rodina je základ budoucího vývoje národa. Proto musí být ústavou zaručena a ochráněna, aby rodinný život neutrpěl újmy“^{91/} – Jan Kopecký.

„Byl slušný, milý a zdvořilý k lidem. Tato vlastnost vyplývala z jeho povahy, nikdy ji nehrál.“^{92/}

Poznámky:

- 1/ Pamětní kniha obce Pěčín I, volební výsledky v letech 1921, 1925 a 1929, s. 120, 160 a 212.
- 2/ Vzpomínky ing. Jany Šebové (dále jen Vzpomínky...).
- 3/ Tamtéž.
- 4/ Národní obroda (dále jen NO), 30. 8. 1946, s. 1.
- 5/ Osvědčení o státních zkouškách, rkp. uložen v pozůstalosti Jana Kopeckého u ing. Jany Šebové, Na Kozinci 208, Čáslav (dále jen Pozůstalost...).
- 6/ Ministr techniky ing. Jan Kopecký (dále jen Ministr...). Ústřední věstník Zprávy veřejné služby technické, 28. 8. 1946, s. 407.
- 7/ Sborník Střední zemědělské technické školy v Čáslavi 1920–70 (dále jen Sborník SZTŠ...), Čáslav 1970, s. 7.
- 8/ Potvrzení Mgr. Fr. Kořínka, prof. vyšší hospodářské školy v Čáslavi. 1954, rkp. uložen v Pozůstalosti...
- 9/ Vzpomínky...
- 10/ Sborník SZTŠ..., s. 34.
- 11/ Ministr..., s. 407.
- 12/ NESNÍDAL, V. A.: Naši ministři. Praha, Výkonný výbor ČSL 1946, s. 28.
- 13/ Ministr..., s. 407.
- 14/ Pamětní kniha obce Pěčín II (dále jen Pamětní kniha II), s. 95–96.

Orlické hory a Podorlicko, 1996/8

- 15/ Na pomoc Jana Kopeckého se mohli občané Pěčina spolehnout i později. V rámci Budovatel-
ského programu se snažil podpořit rozvoj obce tím, že prosazoval stavbu nádrže na pitnou vodu
na řece Zdobnici. Mimoto přispěl i k vybudování místní požární zbrojnice. – *Pamětní kniha II*,
s. 281–282.
- 16/ *Potvrzení JUDr. Tajovského*, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 17/ *Svědectvé prohlášení Oldřicha Šafaře z 14. 5. 1974 a Osvědčení účastníků vlastenecké války
SSSR a ČSR*. 1946, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 18/ VONDRÁŠEK, V.: *Politické poměry v Československu v prvních měsících osvobození*. ČSČH, 33,
1985, s. 398–399.
- 19/ *Opis dokumentů z Městského muzea v Čáslavi*, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 20/ *Lidová demokracie* (dále jen *LD*), 30. 8. 1946, s. 1.
- 21/ *Osvědčení o volbě do PNS*. 15. 10. 1945, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 22/ TRAPL, M. – KONEČNÝ, K.: *Studijní materiály k novodobým dějinám*. Olomouc 1990, s. 15–19.
- 23/ MĚCHÝŘ, J.: *Volby roku 1946*. *Dějiny a současnost*, 2, 1991, s. 29.
- 24/ VONDRÁŠEK, V., c. d., s. 403.
- 25/ DRTINA, P.: *Československo – můj osud*. Praha 1992, s. 112.
- 26/ Archiv ČSL Praha, fond *Zápisy ze schůzí Klubu lidových poslanců*, karton 8-1 (dále jen *AČSL –
KLP*), *KLP schůze* 2, 30. 10. 1945.
- 27/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O.: *Cesta ČSL od osvobození*. Praha, Vyšehrad 1992, s. 31.
- 28/ *Tamtéž*, s. 46–48.
- 29/ *AČSL – KLP, KLP schůze* 3, 8. 11. 1945.
- 30/ *Tamtéž, KLP schůze* 16 a 17, 11. 2. 1946 a 18. 2. 1946.
- 31/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O., c. d., s. 31–35.
- 32/ *Tamtéž*, s. 42.
- 33/ DRTINA, P, c. d., s. 158–159 a *AČSL – KLP, KLP schůze* 22, 6. 3. 1946.
- 34/ *Tamtéž*, s. 224–230.
- 35/ *AČSL – KLP, KLP schůze* 4, 8. 7. 1946.
- 36/ *NO*, 30. 8. 1946, s. 1.
- 37/ *Jmenovací dekret*, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 38/ *AČSL – KLP, KLP schůze* 6, 12. 9. 1946.
- 39/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O., c. d., s. 45.
- 40/ *LD*, 4. 4. 1947, s. 2.
- 41/ *Dopis ing. Nováka* z 12. 5. 1945, rkp. uložen ve Státním ústředním archivu Praha, fond *100/12 –
Národohospodářská komise* (dále jen *SÚA – 100/12*), sv. 4, a. j. 39, s. 2-7.
- 42/ *Usnesení vlády 1946–1947*, rkp. uložen v *SÚA*, fond *Ministerstva techniky* (dále jen *SÚA – MT*),
č. kart. 22.
- 43/ *Činnost ministerstva techniky*, rkp. uložen v *SÚA*, fond *100/1 – Generální sekretariát KSČ* (dále jen
SÚA – 100/1), sv. 122, a. j. 808, s. 42.
- 44/ *LD*, 15. 5. 1947, s. 3 a *Na stráži lidu*, 10. 12. 1946, s. 2.
- 45/ *SÚA*, fond *100/24 – Klement Gottwald* (dále jen *SÚA – 100/24*), sv. 84, a. j. 1043.
- 46/ *Zprávy o práci ministerstev pro ÚV KSČ*, rkp. uložen v *SÚA – 100/1*, sv. 122, a. j. 808, s. 2 a 365.

Orlické hory a Podorlicko, 1996/8

- 47/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O., c. d., s. 49.
48/ AČSL – KLP, KLP schůze 17, 18. 2. 1946.
49/ Tamtéž, KLP schůze 6, 12. 9. 1946.
50/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O., c. d., s. 53.
51/ DRTINA, P., c. d., s. 323–354.
52/ *Usnesení vlády 1946–1947*, 27. 8. 1947, rkp. uložen v SÚA–MT, č. kart. 22.
53/ *Zasedání vlády 123* (dále jen ZV), 19. 12. 1947, rkp. uložen v SÚA – 100/24, sv. 146, a. j. 1494.
54/ DRTINA, P., c. d., s. 369–383.
55/ Tamtéž, s. 440–441.
56/ Tamtéž, s. 447.
57/ Tamtéž, s. 447–449.
58/ ZV 126, 13. 1. 1948, rkp. uložen v SÚA–100/24, sv. 146, a. j. 1494.
59/ ZV 128, 20. 1. 1948, tamtéž.
60/ Tamtéž.
61/ Tamtéž.
62/ *Vzpomínky...*
63/ DRTINA, P., c. d., s. 438–448.
64/ AČSL–KLP, KLP schůze 49 a 53, 4. 2. 1948 a 24. 2. 1948.
65/ DRTINA, P., c. d., s. 476–484.
66/ LD, 15. 2. 1948, s. 3.
67/ DRTINA, P., c. d., s. 477–486.
68/ LD, 15. 2. 1958, s. 3.
69/ ANDRŠ, J. – TULEŠKOV, O., c. d., s. 74.
70/ TIGRID, P.: *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. Praha, Odeon 1990, s. 215–248.
71/ KAPLAN, K.: *Poslední rok prezidenta Eduarda Beneše*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, s. 53.
72/ LD, 15. 2. 1958, s. 3.
73/ DRTINA, P., c. d., s. 508–517.
74/ LD, 15. 2. 1958, s. 3.
75/ AČSL–KLP, KLP schůze 52, 15. 2. 1948.
76/ Tamtéž, KLP schůze 53, 24. 2. 1948.
77/ *Vzpomínky...*
78/ KAPLAN, K., c. d., s. 31.
79/ *Vzpomínky...*
80/ KLÁTIL, F.: *Republika nad stranami*. Praha, Melantrich 1992, s. 320.
81/ AČSL–KLP, KLP schůze 1, 1. 3. 1948.
82/ TIGRID, P., c. d., s. 235.
83/ BUNDŽA, B.: *Československá strana lidová*. Řím 1956, s. 27.
84/ *Vzpomínky...*
85/ Tamtéž.

- 86/ *Zápisy Jana Kopeckého*, rkp. uložen v *Pozůstalosti*...
- 87/ *Žádosti o zaměstnání Vlasty Kopecké*, rkp., *tamtéž*.
- 88/ *Vzpomínky*...
- 89/ *Osvobozený našinec* (dále jen *ON*), 10. 12. 1946, s. 1 a 5.
- 90/ *Vzpomínky*...
- 91/ *ON*, 10. 12. 1946, s. 1 a 5.
- 92/ *Vzpomínky*...

Další archivní a jiné pramenné materiály:

- Archiv ČSL, Praha, *Osobní spis Jana Kopeckého*, kart. 8-1.
- Stenografické zápisy PNS a ÚNS 1945–1948*.
- Národní obroda 1947–1948*.
- Na stráži lidu 1946, 1948*.
- Obzory 1946–1948*.
- Osvobozený našinec 1947–1948*.
- Rudé právo 1946–1948*.
- Ústřední věstník Zprávy veřejné služby technické (ÚV ZVST) 1947–1948. Vývoj 1946–1948*.

Další literatura:

- DANĚK, B.: *ČSL, její krize a obroda*. Praha, Vyšehrad 1990.
- FEIERABEND, L. K.: *Pod vládou Národní fronty*. Washington, DC 1968.
- KAPLAN, K.: *A Victory for Democracy, Czechoslovakia 1945–48*. Prague, Orbis 1963.
- SVOBODA, A. – TUČKOVÁ, A. – SVOBODOVÁ, V.: *Spiknutí proti republice*. Praha, Melantrich 1949.
- VESELÝ, J.: *Kronika únorových dnů 1948*. Praha, Státní nakladatelství politické literatury 1958.
- ZACHOVAL, M.: *Pane prezidente, podáváme demisi*. In: *Slovo k historii*. Praha 1987.